

Erol Sözen, Ömer Türkseven, (2018). Üniversite Giriş Sınavlarında Coğrafya Soru Sayısındaki Değişikliğin Bölgesel Liderlik Açısından Önemli Olan Ortaöğretim Coğrafya Programına Olası Etkilerinin Değerlendirilmesi, Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED), 3(3)

ÜNİVERSİTE GİRİŞ SINAVLARINDA COĞRAFYA SORU SAYISINDAKİ DEĞİŞİKLİĞİN BÖLGESEL LİDERLİK AÇISINDAN ÖNEMLİ OLAN ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA PROGRAMINA OLASI ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Erol SÖZEN**
Ömer TÜRKSEVER**

ÖZET

Bu çalışmada üniversite giriş sınavlarında yapılan değişiklikler neticesinde coğrafya alanındaki soru sayılarının değiştirilmesi değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi şeklinde veri toplama işlemi yürütülmüştür. Çalışma için özellikle ÖSYM sınav arşivi, üniversite giriş sınavlarında çıkmış soruların olduğu kaynaklar ve Talim Terbiye Kurulu'nca yayımlanan MEB coğrafya dersi öğretim programı kitapçıkları değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır. Araştırmanın amacı için verilerin değerlendirilmesi ise içerik analizi türünde yapılmıştır. Üniversite giriş sınavlarında sorulan coğrafya sorusu sayısı sürekli değiştirilmiştir. Son değişiklik 2017 Ekim ayında açıklanmıştır. Özellikle 2017 YGS ve LYS ile kıyasladığımızda coğrafya soru sayısı 2018 YKS ve AYT için çok fazla düşürülmüştür. 2017'ye kadar YGS'de 12, LYS'de alana göre 16 ve 24 olmak üzere toplamda 52 coğrafya sorusu sorulmuştur. Ancak 2018'de yapılan sınavda coğrafya soru sayısı oldukça düşürülmüştür. Son sınav sisteminde toplamda tüm oturumlarda 22 coğrafya sorusu sorulmaktadır. Bu sayı tüm sorulara göre %7,8 orana sahiptir. 9 ve 10. sınıflarda haftada 2 saat; 11 ve 12. Sınıflarda haftada 4 saat olan coğrafya dersinden üniversite giriş sınavında bu kadar az soru sorulacak olması öğrencilerin derse motivasyonunu olumsuz etkileyeceği, coğrafya öğretimini de önemsizleştireceği öngörülmüştür. Bölgesel liderlik için oldukça önemli olan coğrafya göz ardı edilmiştir. 1994 yılında ABD'nde coğrafya dört temel dersten biri durumuna gelmiştir. NASA Eğitim Bölümü tarafından ülkenin en önemli ve stratejik 4 ders içinde gösterilen coğrafya eğitiminin, Türkiye eğitim sisteminde, önemsizleşmesine yönelik bir uygulamayla yüz yüze bırakıldığı ve ÖSYM'nin yaptığı bu uygulamanın doğru bulunmadığı, bir an evvel düzeltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, coğrafya eğitimi, üniversite giriş sınavı

---

* Bu çalışma INES 2018 Mayıs'ta özet bildiri olarak sözlü sunulmuştur.

** Düzce Ün. Eğitim Fak., erolsozen@duzce.edu.tr

** Bozok Ün. Eğitim Fak., omer.turkseven@bozok.edu.tr

EVALUATION OF THE POSSIBLE EFFECTS OF THE CHANGE IN GEOGRAPHY QUESTION NUMBER ON SECONDARY EDUCATION GEOGRAPHY PROGRAM, WHICH IS IMPORTANT FOR REGIONAL LEADERSHIP IN UNIVERSITY ENTRANCE EXAMS

ABSTRACT

In this study, as a result of the changes made in the university entrance exams, it was evaluated to change the number of questions in the field of geography. Qualitative research method was used in the study. In the form of a document review, data collection was carried out. For the study, the textbooks of MEB geography course curriculum published by the OSYM exam archive, the sources of the questions raised in the university entrance exams and the National Board of Education were evaluated and compared. According to the purpose of the research, the data were evaluated in the content analysis type.

The number of geography questions asked in the university entrance exams has been changed continuously. The last amendment was announced in October 2017. In particular, the number of geographic questions has been reduced to 2018 YKS and AYT when compared with 2017 YGS and LYS. Until 2017, there were a total of 52 geographical questions, 12 in YGS and 16 and 24 in LYS according to the area. However, the number of geography questions has been reduced considerably in the exam held in 2018. In the final examination system, 22 geographical questions are asked in all sessions. This number is 7.8% according to all questions. 9 and 10. two hours a week in classes; 11 and 12. It is foreseen that the students will be asked so few questions from geography course which is 4 hours a week, will adversely affect their motivation for geography course and will make the geography teaching irrelevant. Geography, which is very important for regional leadership, has been neglected. In 1994, however, geography became one of the four basic courses in the United States. It has been concluded that the geography education, which is shown in the most important and strategic 4 lessons of the country, is being faced with an application that will reduce the importance of geography education in Turkey and that the implementation of OSYM is not correct and that it needs to be rectified as soon as possible.

Key Words: Geography, Geography education, university entrance exam

1.PROBLEM DURUMU

Değişen dünyamızda, yaşanan mekânı anlayabilen, günlük yaşamında coğrafya bilgisini ve becerileri sorunların çözümüne yansıtabilen bireylere ihtiyaç kaçınılmaz bir gerçektir. Bu yeterliliklere sahip bireylerin ülkelerin geleceğinin şekillenmesinde oldukça önemli, aktif ve etkin roller alacağı muhakkaktır. İçinde bulunduğumuz milenyumda hızla gelişen teknoloji, bilgi-iletişim alanlarındaki dönüşüm; yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ilişkileri artırmıştır. Birçok coğrafya konulu araştırmada vurgulandığı gibi “zaman-mekân yakınlaşması” kaçınılmazdır (Aydın ve Güngördü 2015, Karabağ ve Şahin 2007). Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeydeki etkileşimler hem beşerî süreçler hem de doğal süreçler bakımından söz konusudur. Günümüzde coğrafi bilgiler günlük hayatta daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Sadece gündelik yaşantı için değil, birçok alanda coğrafya bilgisi oldukça hayatidir (Şahin 2001). Coğrafya, Doğal ortamla insan arasındaki karşılıklı etkileşimi sebep sonuç ilişkisi içerisinde dağılımlarıyla inceleyen bilim olarak ifade edilebilir (Özçağlar, 2003; Tümertekin ve Özgüç, 2004; Doğanay, 2002; Atalay, 2007; Şahin, 1996; Şahin, 2001; Şahin, 2010; Doğanay ve Sever, 2016). Coğrafya eğitimi birçok ulus için çok önemli bir alan olmuştur. Mesela coğrafya dersi öğretim programları ve coğrafya öğretiminde yaşanan problemlerin çözümüne yönelik, ABD’deki coğrafya reformundan örnek alınarak Türkiye’nin kendi şartları da ele alınmış ve bazı çıkış noktaları coğrafyanın tekrar düzenlenmesinin ciddiyeti vurgulanmıştır. Nihayetinde aşağıdaki hususlar belirtilmiştir:

- Hem bölgesel liderlik hem de Dünya liderliği bakımından coğrafya önemli bir alandır,
- Öğretmenler ve öğretim üyeleri ortak hareket etmelidir,
- Coğrafya (Eğitimi) reformuna politik destek gereklidir,
- Kurumlar da coğrafya eğitiminin geliştirilmesinde olmalıdır,
- Konulardan ziyade kavramların vurgulanması gerekir,
- Türkiye’de coğrafya eğitimi açısından henüz önemi anlaşılammış kavramları (konuları) bulunmaktadır (Arı, 2003).

Aydın ve Güngördü (2015) coğrafyanın önemini şu şekilde sıralamıştır;

- Planlama ve sürdürülebilir kalkınma,
- Vatan sevgisi oluşturma,
- Çevre ve doğal afetlere karşı bilinçli olma,
- Olaylara bütüncül bakabilme,
- Dünyayı anlamak için coğrafya öğrenmek oldukça önemlidir.

Yukarıda bahsedildiği üzere coğrafya öğretimi Türkiye’nin uluslararası alanda daha etkili olmasından yurt sevgisine, planlama ve kalkınmaya kadar oldukça önemlidir. 2023 hedefleri için iyi bir coğrafya öğretiminin önemi tartışılmazdır. Ayrıca içinde bulunduğumuz yüzyılda “sürdürülebilir öğrenme” kavramının öneminin arttığı açıktır. Bu durumun coğrafya eğitiminde de ciddiyetle irdelenmesi, coğrafya öğretimi için sürdürülebilirliğe ağırlık verilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Coğrafya eğitiminde sürdürülebilirlik için;

- “Nasıl bir gelecek hedefliyoruz?”,
- “Gelecek için hangi gelişimsel paradigmaları öne çıkarmalıyız?”,
- “Eğitimde, öğretimde sürdürülebilirliği ne tür yaklaşımlarla iyi bir şekilde sağlayabiliriz?”
- “Coğrafya eğitiminde insanlara sürdürülebilirlik için nasıl eğitim verilebilirler?” sorularına yanıtlar aranması gerekmektedir (Haubrich, 2000).

Türkiye’de coğrafya öğretimi, bu ders adı altında ortaöğretimde (lise) başlar. Ancak ilkökul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinde coğrafya içerikli kazanımlar olduğu için coğrafya öğretimi ilkökulda ve ortaokulda da vardır. Ayrıca okul öncesi eğitimi de coğrafya kazanımları olan bir alandır. Yani coğrafya öğretimi okul öncesiyle başlar ve üniversiteye kadar devam eder. Birçok lisans programında da coğrafya dersleri ve coğrafya içerikli olan dersler vardır. Türkiye’de coğrafya akademik düzeyde, bağımsız bir saha olarak 1915’ten; özellikle de İstanbul Üniversitesi’nde coğrafya bölümünün oluşturulmasından sonra, daha çok Alman ve Fransız ekolü etkisinde, edebi ve coğrafi bir hareketle başlamış ve bugün de varlığını sürdürmektedir (Yavan ve Acar, 2012).

Bugün coğrafya bilgileri gündelik anlamda daha fazla kullanılmak durumundadır. Mesela Dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen çevre sorunları, değişik boyutlarda başka bölgelerde de etkisini gösterebilmektedir. Farklı mekânsal büyüklüklerdeki fiziki/doğal ve beşerî/ekonomik aşamalarda ortaya çıkan bu etkileşim ve

değişimler göz önünde bulundurularak Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP) yenilenmiştir. Programın yenilenmesi safhasında kimi kavram ve konuların elenmesiyle veya yapılan sınırlayıcı açıklamalarla CDÖP sadeleştirilmiş, liseye geçişteki bütünlük sağlanmış, alana ait aktüel gelişmeler sayesinde öğrenme alanları ve kazanımlar tekrar ele alınmıştır. İhtiyaç görülen bölümlerde öğrenme alanı ve kazanım sıralamasında düzenlemeler yapılmıştır. Günlük hayatın her alanında etkili olan bilgi ve iletişim teknolojilerinin coğrafya eğitiminde uygulanmasına ve kazanımların günlük hayatla ilişkilendirilmesine yönelik dikkat çekilmiştir.

Bu sebepledir ki dünya genelinde ve Türkiye’de coğrafya öğretimine verilen önem her geçen gün artmaktadır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca CDÖP yeniden hazırlanmış ve 2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulamaya başlanmıştır. Böylece derslerin taklit ve ezbercilikten uzak, yapılandırmacı yaklaşımla uygun öğrenme ortamları vurgulanırken öte taraftan da akıl yürütme, problem çözme, ilişkilendirme, iletişim ve modelleme gibi becerilerin geliştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir (TTKB, 2011).

Coğrafya dersi öğretim programları çok defalarca değişikliklere uğramıştır. Örneğin ilk olarak cumhuriyetin ilanından hemen sonra 1924’te başlatılan coğrafya dersleri 1942’de ilk ciddi değişikliğini görmüştür. Daha sonra 1957, 1971, 1973, 1982, 1983, 1992 ve 2005 yıllarında değişiklikler yapılmıştır (Gülersoy, 2007; Akkuş, 2008; Artvinli, 2007; Sözen, 2011). Bu değişiklikler genelde konu ekleme ve çıkarmalarla, ders saati değişiklikleri şeklinde olmuştur. Ancak 2005 yılında yapılan değişiklikle CDÖP’nin doğası tamamen değiştirilmiştir. 2005 yılındaki değişiklikle beraber programın yaklaşımı değiştirilmiştir. Öğrenci merkezli bir program hedeflenmiştir. Çoklu zeka kuramı önem kazanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım esas alınmıştır (Coşkun, 2008; Gülersoy, 2007; MEB, 2005). Sonuç değerlendirmesinden çok süreç değerlendirmesi öne çıkmıştır. Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin önemli boyutudur. Eğitim ve öğretimde, öğretim programlarının hedeflenen başarıyı sağlayıp sağlayamadığı, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların oluşup oluşmadığı, ölçme ve değerlendirmeyle belirlenir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin devamlı olarak gözlenmesi, her safhada çıkabilecek sorunları tespit ve düzeltme imkânı verir (MEB, 2005). Ölçme, bir nesnenin veya nesnelerin bir özelliği sağlayıp sağlamadığının sağlamışsa bu özelliği sağlama düzeyinin belirlenip, gözlem sonuçlarının semboller ile ve özellikle sayı sembolleri ile ifade edilmesi iken (Tekin, 2003:31), değerlendirme ise ölçme sonuçlarının aynı alana ait bir kriter ile kıyaslanarak bir değer yargısına ve oradan da bir karara ulaşma sürecidir (Yılmaz, 2002). Yukarıdaki açıklamalardan da görülebileceği gibi ölçme ve değerlendirme, birbirinden farklı ancak birbirini tamamlayan kavramlardır. Yani 2005 programı öncekilerde olduğu gibi sadece konu ekleme çıkarma ve ders saati değişikliği üzerine değil, bunların dışında çok daha fazla köklü değişikliği beraberinde getirmiştir (Akkuş, 2008; Artvinli, 2007; MEB, 2005; Sözen, 2011).

Coğrafya bilgilerinin topluma iyi bir şekilde verilebilmesi için dikkat edilmesi gereken üç ana hususun “Coğrafyada ne-ne zaman ve nasıl öğretilmeli?” sorularına cevap bulabilecek uygulamalar olduğuna vurgu yapılmaktadır (Karabağ, & Şahin, 2007). Coğrafyayı öğrenen öğrencilere coğrafyanın ne denli önemli kazanımlar sağlayabileceği iyi ifade edilmelidir. Coğrafya, öğretimindeki uygulamalar neticesinde günümüzde önemli problemlerle yüz yüze kaldığı görülmektedir. Mesela çoğu insan coğrafyayı istatistik verileri ve kuru bilgiler yığını olarak düşünmekte, coğrafyayı, Türkiye’nin en yüksek dağı, en küçük bölgesi, en uzun akarsuyu, en büyük şehri gibi bilgilerden ibaretmiş gibi görebilmektedir (Şahin, 2001). Doğru bir coğrafya öğretimi oldukça önemli bir ihtiyaçtır. Ancak Türkiye’de ihmal edildiği eleştirileri dikkate değerdir (Şahin, 2001; Aydın & Güngördü, 2015). Kimi akademisyenler Avrupa ve Amerika’da hızlı bir şekilde gelişen coğrafyanın ne yazık ki Türkiye’de günümüzde 1950’lerden daha az popüler bırakıldığı, çok kereler coğrafya programlarına uzman olmayanlarca müdahale edildiğine dikkati çekmektedirler (Alım, 2003). Oysaki aynı yıllardan beri ileri ülkelerde coğrafyanın ihmalinin sebep olduğu sonuçlar sorgulanmış, coğrafya öğretmenin sağlayacağı faydalardan bahsedilmiştir. Nitekim 1994 yılında ABD’de “coğrafya”, NASA Eğitim Bölümü tarafından ülkenin en önemli ve stratejik dersleri içinde matematik, fen bilimleri ve teknoloji ile birlikte dört temel dersten biri olarak listeye alınmıştır (Bednarz ve diğ., 2005). Maalesef Türkiye’de coğrafya hak ettiği değeri ve önemi bulamamıştır. Bu derse karşı yeterli algı sağlanamamıştır. Özellikle ortaöğretimde coğrafya dersi dönem dönem matematik, fizik, kimya, edebiyat ve dil öğretimi gibi alanların gölgesinde bırakılmıştır. Sadece sınav odaklı bir eğitim sisteminin kör döğüşü ortamında önemi anlaşılammıştır. Ayrıca dersin önemini üniversite giriş sınavlarındaki soruların alanlara dağılışı da etkilemiş ve son dönemde daha az sayıda soru sorulan coğrafya, üniversite giriş sınavlarında da listenin alt sıralarında bırakılmıştır.

Coğrafya biliminin doğru olarak algılanması ve toplumun tüm kesimlerinde önemli problemlere çözüm sağlamak için kullanılabilmesinde en önemlisi hiç şüphe yok ki eğitimidir. Sürekli yeni birtakım çevresel ve siyasal sorunların ortaya çıktığı dünyamızda coğrafya bilimine verilecek önem kadar coğrafya eğitimine de önem

verilmeli, coğrafya biliminde kullanılan yaklaşım, araç gereç ve metotlar uygun yöntemlerle coğrafya eğitiminde de kullanılmalıdır (Özgen & diğ. 2009).

Coğrafya öğrenme ve öğretme çalışmaları durmaksızın değişirken Yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme sınavları da bu duruma uyumlu olarak değişmektedir (Keleş & Hacısalihoğlu, 2015). Türkiye eğitim sistemi içinde ihmal edilmiş ve sadece sosyal bilimler alanına hapsedilerek kısır karaktere bürünmüş bir alan görüntüsünde olan coğrafya bu şekilde bilim çevrelerinin ve toplumun beklentilerini karşılamaktan uzaktır (Alım,2003). Ayrıca son dönemdeki değişiklikler de coğrafyayı ve bu dersin eğitiminin önemini bürokratların, Milli Eğitim Bakanlığının ve de ÖSYM'nin tam anlamadığının kanıtıdır. Aslında günümüz eğitim sisteminde coğrafya gibi birçok branşta benzer serzenişlere rastlamak mümkündür. Her eğitim alanı kendisini önemli göstermeye ve günlük hayattaki gerekliliğini vurgulamaya çalışmaktadır. Zaten her eğitim alanı kendini çağın gereklerine uygun hale getirmek için yenileşmeye çalışmakta ve bu da program geliştirmenin önemini artırmaktadır. 70'li yıllardan itibaren gelişmiş ülkelerde coğrafyanın göz ardı edilmesinin doğurduğu sonuçlar sorgulanmış, coğrafya öğretiminin sağlayacağı olumlu gelişmeden faydalanmak için bir değişim başlamıştır. Ülkemizde ise son yıllara kadar durum hiç de öyle değildir. Ancak 2005'ten sonraki süreçte, hem üniversite giriş sınavlarındaki ağırlığının artması hem de ortaöğretim ders saatlerinin değişmesi, coğrafya dersinin önemini artırmaya başlasa da 2017'den sonra durum tersine dönmeye başlamıştır. Bu durum hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin coğrafya dersine olan bakış açılarını tekrar değiştirmeye başlamıştır.

Üniversite giriş sınavları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılmaktadır. ÖSYM, 19 Kasım 1974 tarihinde, Üniversitelerarası Kurul tarafından, 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 52'nci maddesine göre, "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM)" adıyla kurulmuş, 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlanarak "Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)" adını almıştır. 3 Mart 2011 tarihli ve 27863 sayılı resmi gazetede yayımlanan 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Kurum idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli bir kamu kurumuna dönüştürülmüş, kendine özgü bütçesi olan, uzmanlığa dayalı bir personel rejimi ve idari yapısını oluşturacak yasal zemin hazırlanarak "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı" adını almıştır. (ÖSYM, 2018)

1960'lı yıllara kadar lise mezunlarının sayısı çok olmadığı için çoğu fakülte, başvuran mezunları sınav yapmadan kabul etmiştir. Zamanla kontenjanlarından fazla bir talep gören fakülteler öğrenci seçme işini, başlangıçta:

- Başvuru sırasına göre ve ihtiyaç kadar öğrenci alarak,
- Fakülte ders içeriklerine göre fen ya da edebiyat mezunlarını alarak,
- Lise bitirme derecesine göre öğrenci alarak yapmıştır.

1960'lı yıllarda, önce bazı üniversiteler kendi giriş sınavlarını yapmışlar; sonra bazı üniversiteler bu anlamda beraber hareket etme yoluna gitmişlerdir. Başvurulardaki artış, çok sorulu ve objektif testlerden oluşan sınavların hazırlanmasını, başvurma, puanlama, seçme, yerleştirme ve sonuçları bildirme gibi işlemlerde bilgi işlem yöntem ve araçlarından yararlanılmaya ihtiyaç doğurmuştur. 1974 yılından sonra başvuranlardan yükseköğretim programları için tercihleri alınmış ve adaylar puan ve tercihlerine göre fakültele merkezî bir şekilde yerleştirilmiştir. 1982'den sonra ise liselerden öğrencilerin diploma puanları da değerlendirilmeye başlanmış ve bu notlar 2547 sayılı Kanunun 45 inci maddesiyle Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) olarak belli oranlarla sınav puanlarına ilave edilmiştir.

1981 yılında, Merkez, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10 uncu ve 45 inci maddelerinde yapılan düzenleme ile Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adı altında Yükseköğretim Kuruluna bağlanmıştır. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, 1974 ve 1975'te tek günde sabah ve öğle oturumu olmak üzere iki oturumda, 1976-1980'de tek seferde ve bir oturum olacak şekilde yapılmıştır. 1981'den sonra ise iki basamaklı olarak uygulanmıştır. Bu sistemin ilk basamağı Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) olarak Nisan ayında, ikinci basamağı ise Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) olarak Haziran ayında yapılmıştır. 1987'den sonra, yükseköğretim programlarına yönelik tercihleri alanlarına göre belgeleyen adaylara, sınavda alanlarına göre bazı testleri cevaplama, diğerlerini cevaplamama imkanı verilmiştir. 1999'da ise üniversite giriş sınavı ÖSS adı altında tek basamaklı bir sınav olarak uygulanmaya başlanmıştır. Ancak bu sistemde önceki yıllarda uygulanan ÖSS'de değişiklik yapılmamış, sınavda sorulan sorularda eğitim müfredatın üstüne çıkılmamıştır. 2006-ÖSS'yle birlikte sınava tek basamak olacak şekilde uygulanmaya devam edilmiş, fakat bazı sorular önceki sınavlardaki gibi ÖSS tipinde hazırlanırken, soruların bir kısmı ise tüm lise müfredatına göre hazırlanmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde, Keleş & Hacısalihoğlu Karadeniz (2015), Sönmez & Diğ. (2013), Aladağ & Duran (2016), Şahin (2016), Kızılçaoğlu (2004), Sözen & Coşkun (2014) üniversite sınavlarında coğrafya soruları üzerine çalışmalar yapmıştır. Ancak bu çalışmada olduğu gibi soğu dağılışları ve coğrafya öğretiminin önemine etkilerini değerlendiren bir araştırmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu açıdan çalışmanın özgün olduğu vurgulanabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı üniversite giriş sınavlarında meydana gelen değişikliklere dikkati çekerek son sistemdeki eksikliklere önerilerde bulunmaktır. Bu sebeple coğrafya soru sayılarındaki azalmanın bölgesel liderlikte önemli olan bu dersin önemine verebileceği zararların oluşturabileceği olumsuz sonuçlara dikkati çekmektir. Çünkü coğrafya öğretimindeki olumsuzlukların etkileri sadece coğrafya öğretimine olmayacaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma hem üniversite giriş sınavına, hem bu sınavdaki soru dağılımına dikkati çekebileceği için önemlidir. Özellikle de coğrafya soru sayısındaki azalma, bu derse öğrenci ve velilerin bakış açılarını olumsuz etkileyebilir. Böylesi bir süreç Bölgesel Liderlik ve Dünya liderliği için önemli bir alan olan coğrafya eğitimi için olumsuz bir gelişmedir. Coğrafya öğretimi, planlama ve sürdürülebilir kalkınma, vatan sevgisi oluşturma, çevre ve doğal afetlere karşı bilinçli olma, olaylara bütüncül bakabilme, dünyayı anlamak için coğrafya öğrenmek oldukça önemlidir (Aydın & Güngördü, 2015). Tüm bu sebeplerden dolayı bu çalışma, alan için oldukça önemlidir.

2. YÖNTEM

Çalışmada yöntem olarak betimsel tarama modelinden yararlanılmıştır. Bu yöntemde bir konudaki var olan durum araştırılarak yorumlanmaktadır. Betimleyici araştırmalarla, olgular hakkında düzenli ve sistemli bilgiler elde edilir. Bu tip araştırmalarda, bir durumun varlığı veya yokluğu ortaya koyulmaya çalışılır. Betimleyici araştırmalarda çalışılan duruma ait sonuçlar yorumlanır. (Arseven, 2001). Betimsel araştırmalar (survey) olayların bazı durumlarının tek tek nasıl bir şekilde gerçekleştiğini ya da iki ve daha çok niteliğinin ilişkisel seviyede ne şekilde olduğunu ortaya koymaya çalışır (Erden,1998; Kaptan,1989). Bu araştırmada öncelikli olarak literatür taraması yapılmıştır. ÖSYM, MEB ve Talim Terbiye gibi kurumlardan gerekli veriler sağlanmaya çalışılmıştır. Özellikle üniversite sınavlarında çıkmış soruların derslere göre dağılışları incelenmiş, coğrafya soru sayısındaki değişimin bu dersinin önemine ilişkin olası etkileri arasındaki bağ araştırılmıştır. Üniversite sınavında coğrafya soru sayısının azaltılmasının bu dersin öğretimi başta olmak üzere oluşturabileceği olumsuz etkiler değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

a. 2018'e kadar uygulanan üniversite giriş sınavlarına yönelik bulgular;

1974 ve 1975'te üniversite giriş sınavları sabah ve öğlen olmak üzere iki oturumda, 1976-1980 yılları döneminde ise aynı günde tek oturum olarak yapılmıştır. 1981'den sonra iki basamaklı sınav sistemi yürürlüğe girmiştir. 1987'de testlerin tamamı değil, adayların girmek istediği bölüme göre testleri çözme imkanı sağlanmıştır. İki basamaklı sınavın ilk ayağı Nisan ayında ÖSS olarak, ikinci ayağı ise Haziran ayında ÖYS olarak uygulanmıştır. ÖSS-ÖYS sistemi en uzun süren sistem olmuştur. Bu sistemde ÖSS'de 88 sözel 88 sayısal alan sorusu olmak üzere toplam 176 soru uygulanmıştır. 15 Coğ. Sorusu tüm sınavda % 8,5; sözel alanda %17 ağırlıkta gerçekleşmiştir. ÖYS'de ise sözel bölüm toplam 72 soru, Türkçe ise 64 soru olarak uygulanmıştır. 72 soruluk sosyal bilimler testinde, 18 coğrafya sorusu %25 orana sahip olmuştur. Böylesi bir soru dağılışı bile, bölgesel liderlik için oldukça önemli olan coğrafya eğitiminin öneminin anlaşılmadığını göstermektedir.

1999 yılında ÖYS kaldırılmıştır ve sitem ÖSS adıyla tek sınava dönüştürülmüştür. Aynı yıl Orta Öğretim Başarı Puanı (OBP) uygulamasıyla, öğrencilerin lise alanlarına göre yükseköğretime geçişi de sağlanmıştır. 90 sözel 90 sayısal iki test uygulanmaya başlanmıştır. 90 soruluk sözel testte 16 (%17,7) coğrafya sorusu uygulanmıştır. Bu sistemle de coğrafyanın genel öğretim amaçları dikkatten kaçmış ve yine ÖSS dağılışında zayıf bırakılmıştır. Ancak tek bir sınav ve toplamda "180 soru 1,5-2 milyon civarı öğrencinin başarı sıralarının sağlanabilmesinde ne derece yeterlidir" sorusu burada önemlidir.

2006'da üniversite giriş sınavı tek oturum, ancak iki bölümlü olarak yapılmıştır. Böylece adaylar, ortak alan ve alan testleri olarak iki bölümden oluşan testlere yanıt vermeye başlamıştır. Bu süreçteki soru dağılımları aşağıda verilmiştir.

- 2000-2005
45 Türkçe
45 Sosyal (16 Coğr) %17,7
- 2006-2009
Sos Bil-1
30 Soru: 13 Tarih/ 10 Coğ./ 7 Fels.
Sos Bil-2
30 Soru: 13 Tarih/ 7 Ülkeler Coğr./ 5 Sosyoloji 5 Mantık
Ya da 4/4/4 sos/psi/man

2010 yılından itibaren uygulanan üniversiteye giriş sınavı sistemiyle ÖSS kaldırılmış ve biraz farklı da olsa 1999 öncesinde uygulanan iki basamaklı sınav sistemine geçilmiştir. Bu değişiklikte Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) adı verilen birinci basamak sınavı ile Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS) adıyla ikinci basamak sınavları yapılmaya başlanmıştır. Bu sınavla birlikte 2013 yılından itibaren Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi soruları da sorulmaya başlanmıştır. Bu durumun ideolojik olduğu yorumlanabilir. Bu değişiklikte, sözel alanda yer alan tarih, coğrafya ve felsefe grubu soru sayıları azaltılmış ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi soruları sınava dahil edilmiştir. YGS'nin son soru dağılımları aşağıda verilmiştir.

- 2010-2012
40 Türkçe
40 Sos. Bil. 17 Tar, 14 coğ., (%17,5) 9 fels.
- 2013
40 Türkçe
40 os. Bil. 15 Tar, 12 coğ., (%15)8 fels. 5 Din Kül.

b. 20118 sonrası üniversite giriş sınavlarına yönelik bulgular;

Üniversite giriş sınavlarına yönelik son müdahale 2018'de yapılmıştır. Bu süreç öncesi ülkemizde dershanelerin kapatılmasına da değinmek gereklidir. Dershanelerin kapatılması sürecinde bu kursların yerini Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda kurslar almaya başlamıştır. Bu kurslar öğrencilerin üniversite giriş sınavlarına daha iyi hazırlanabilmeleri için Ağustos ayı itibariyle derslere başlamaktadır. Ancak 2017 Ekim ayında ÖSYM sınav sistemini değiştirdiğini açıklamıştır. Bu durum Ağustos'ta başlayan ve bir önceki sınav sistemine göre planlamalarını yapan okul kursları için sürpriz olmuştur; zaman kaybına sebebiyet vermiştir. Ayrıca yeni sınav sistemi Ekim ayında ilk açıklandığında "Tarih" alanı sınava hiç dahil edilmemiştir. Gelen eleştiriler üzerine Kasım ayında sınava tarih alanı da dahil edilmiştir. Tarih alanının sınav programına dahil edilmeyip unutulmuş olması sınav sistemini değiştirip yeni bir sınava geçiş kararı alanların ortaöğretim ders programlarına ve dağılımlarına hakim olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak sınav hazırlıkları 2017-2018 öğretim yılında YGS ve LYS için başlamış ve sonrasında sınav sistemi değiştirilerek Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) kapsamında Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testi (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT) olarak üç oturumda tasarlanmıştır. Bu değişiklik 2-3 ay sürmüş olan okul kursları başlamadan önce yapılması ve açıklanması gereken bir düzenleme olmalıydı şeklinde eleştirilebilir. Sonuç olarak 2018 üniversite giriş sınavı yukarıda açıklandığı şekilde seni haliyle uygulanmıştır. Bu sınavın ilk oturumu olan TYT soru dağılımı aşağıda tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. 2018 TYT alan ve soru dağılımları.

Birinci Oturum Temel Yeterlilik Testi (TYT)			
Alan	Soru Sayısı	Süre	Soru Başına Ortalama Süre
Türkçe	40		1,125 dk.
Temel Matematik	40		
Sosyal Bilimler	20		
Fen Bilimleri	20		
Toplam	120	135 dk.	

Tablo 1 incelendiğinde birinci oturum olan TYT’de sadece Türkçe ve Temel Matematik alanlarının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin diğer ders alanlarına verdikleri önemi olumsuz etkileyebilir. 120 soruluk bu oturumda coğrafyadan sosyal bilimler testinde sadece 5 (%4) soru olması coğrafya eğitimi açısından oldukça olumsuz bir gelişmedir.

Tablo.2: AYT alan ve soru dağılımları

Testler	Soru Sayısı	Cevaplanacak Soru Sayısına Göre Soru Başına Ortalama Süreler		
Türk Dili ve Edebiyatı-Sosyal Bilimler-1	40	İki Test 80 Soru	Üç Test 120 Soru	Dört Test 160 Soru
Sosyal Bilimler-2	40			
Matematik	40	2,25 dk.	1,5 dk.	1,125 dk.
Fen Bilimleri	40			
Toplam	160	3 Saat (180 dk.)	3 Saat (180 dk.)	3 Saat (180 dk.)

Tablo 2 incelendiğinde AYT oturumu soru dağılımları ve soru başına süreler görülebilir. Bu dağılımlar daha detaylı ortaya konulacak olursa: AYT’de; 40 soru Türk Dili ve Edebiyatı-Sosyal Bilimler-1 Testinde Türk Dili ve Edebiyatı 24 soru, Tarih-1 10 soru, Coğrafya-1 6 soru gelmektedir. 40 soruluk Sosyal Bilimler-2 Testinde Tarih-2 11 soru, Coğrafya-2 11 soru, Felsefe Grubu (Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık) 12 soru, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (veya ilave Felsefe Grubu soruları) 6 soru gelmektedir. 40 soru Matematik Testi ve 40 soru Fen Bilimleri Testinde Fizik 14 soru, Kimya 13 soru, Biyoloji 13 soru olmak üzere toplam 160 soru sorulmaktadır. Alan Yeterlilik Testleri (AYT)’nin süresi 180 dakikadır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

- 1974’ten beri süregelen üniversite giriş sınav sistemi zaman zaman değişikliklere uğramıştır. En uzun değişmeden süren sistem 1981-1999 arası ÖSS-ÖYS sistemi olmuştur.
- Son süreçte coğrafya ihmal edilerek soru sayısı ve sınavdaki dağılımdaki oranı iyice düşürülmüştür. Coğrafya eğitimi bu soru dağılışı değişikliklerinden olumsuz etkilenecektir.
- 9. 2 saat, 10. sınıf 2 saat, 11. sınıf 4 saat, 12. sınıf 4 saat olarak ortaöğretim programında yer alan coğrafyanın son sınavda oturumlara göre 5, 6 ve 11 soruluk (toplam 22) seviyeye düşmesi dersin önemini de azaltacaktır. Bu durum öğrenci ve velilerin de bu derse bakış açılarını olumsuz etkileyebilir. Böylesi bir süreç Bölgesel ve Dünya liderliği için önemli bir alan olan coğrafya eğitimi için olumsuz bir gelişmedir. Bu sonuçlar Arı’nın (2003) çalışmasıyla uyumludur. Planlama ve sürdürülebilir kalkınma, Vatan sevgisi oluşturma, Çevre ve doğal afetlere karşı bilinçli olma, Olaylara bütüncül bakabilme, Dünyayı anlamak için coğrafya öğrenmek oldukça önemlidir. Bu sonuçlar Sözen (2013), Aydın ve Güngördü (2015) çalışmalarıyla uyumludur.
- 1994 yılında ABD’nde coğrafya dört temel dersten biri durumuna gelmiştir. NASA Eğitim Bölümü tarafından ülkenin en önemli ve stratejik 4 ders içinde gösterilen

coğrafya öğretiminin Türkiye’de önemini azaltacak bir uygulamayla karşı karşıya bırakıldığı ve Türkiye’de ÖSYM’nin yaptığı bu uygulamanın doğru bulunmadığı, bir an evvel düzeltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu bulgular (Alım 2003, Artvinli 2007) çalışmalarıyla paraleldir.

- Son üniversite giriş sınav sistemi 2017 Ekim ayında ilan edilmiştir. Sınava dair Ekim 2017’de yapılan ilk açıklamada tarih alanının tamamen sınav dışında bırakılması yeni bir sınav sistemi için iyi hazırlık yapılmadığını göstermektedir.
- Atatürk coğrafya, tarih ve Türk Diline oldukça önem vermiştir. Çünkü bu derslerin yurt sevgisi ve savunması için, doğru kalkınma hamleleri için ne denli önemli olduğunun farkında olmuştur. Bu sonuçlar Aydın ve Güngördü (2015) çalışmalarıyla uyumludur.
- İyi bir coğrafya bilgisi Çanakkale’de, Sakarya’da ne kadar zafere katkı sağladıysa, iyi olmayan coğrafya bilgisi Kafkaslarda on binlerce askerimizin hazin sonuna neden olmuştur. Türkiye’de atıl kalan yatırımlar yaşadığımız coğrafyayı iyi anlayamamamızdan kaynaklanmaktadır.

Öneriler

- ÖSYM bu yanıştan derhal dönmeli ve coğrafya soru sayısını artırmalıdır.
- Coğrafya öğretmenleri ve alandaki akademisyenler bu konu üzerine gitmelidir.
- Ankara’da Türk Tarih Kurumu gibi Türk Coğrafya Kurumu da bağımsız bir binada hizmet vermeli ve coğrafya öğretiminin bölgesel liderlik için ne derece önemli bir alan olduğu Hükümetlere, Milli Eğitim Bakanlığı Yetkililerine ve halka açılmalıdır.

5. KAYNAKÇA

- Aladağ, C., ve Duran, Y. (2016) 2011-LYS Coğrafya Sorularının Madde Güçlüğü ve Kavram Yanılgısı Yönünden Analizi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1425-1435.
- Alım, M. (2003). Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Erzurum, Türkiye: Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkuş, M. (2008). Coğrafya Dersi Öğretim Programının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Ankara, Türkiye: Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arı, Y. (2003). Amerika Birleşik Devletleri’nde Coğrafya Eğitimi Reformu: Türkiye İçin Dersler. Coğrafya Kurultayı Bildirileri. Ankara: Türk Coğrafya Kurumu.
- Arseven A, D. (2001). Alan Araştırma Yöntemi (İlkeler Teknikler Örnekler) . Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Artvinli, E. (2007). 2005 Coğrafya Öğretim Programı Öğretmenler Açısından Uygulanabilirlik Düzeyi. Erzurum, Türkiye: Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atalay, İ. (2007). Genel Coğrafya. Meta Basım Yayıncılık. İzmir.

-
- Aydın, F., & Güngördü, E. (2015). Coğrafya Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara, Türkiye: Pegem Akademi.
- Bednarz, S. Bockenbauer M, H. Wlak, F, H. (2005), Mentoring: A New Approach to Geography Teacher Preparation, Journal of Geography, national Council for Geographic Education, , USA.
- Coşkun, M. (2008). 9. Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Yapılandırmacılık Kuramına Göre Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu (14-16 Mayıs). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü.
- Doğanay, H. (2002), Coğrafya Öğretim Yöntemleri, 5. Baskı, Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Doğanay H., Server R. (2016) Genel ve Fiziki Coğrafya. Pegem Akademi. Ankara.
- Erden, M., (1998) Eğitimde Program Değerlendirme. Anı yayıncılık. Ankara.
- Gülersoy, A. E. (2007). Eski ve Yeni 9-10. Sınıf Coğrafya Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 21. pp 163-173.
- Haubrich, H. (2000) Guest editorial: Sustainable learning in geography for the 21st century. International Research in Geographical and Environmental Education 9 (4), 279–84.
- Karabağ, S, Şahin, S. (Ed.) (2007) Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi (5. Bölüm) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaptan, S. (1989) “Bilimsel Araştırma ve Gözlem Teknikleri” Ankara: Tekışık A.Ş. Web Ofset.
- Keleş, T. ve Hacısalihoğlu K, M. (2015) 2006-2012 Yılları Arasında Yapılan ÖSS, YGS ve LYS Matematik ve Geometri Sorularının Bloom Taksonomisinin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi. Turkish Journal of Computer and Mathematics Education Vol.6 No.3, 532-552.
- Kızılçaoğlu, A. (2004). ÖSYM sınavlarında (1981-2002) sorulan coğrafya sorularının değerlendirilmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 7(11), 77-95.
- M.E.B. (2005). Coğrafya Dersi Öğretim Programı, Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2018). ÖSYM Tarihsel Gelişme. <http://www.osym.gov.tr/belge/1-2706/tarihsel-gelisme.html> adresinden 15.03.2018 tarihinde erişilmiştir.

- Özçağlar, A. (2003). Coğrafyaya Giriş. Ankara: Hilmi Usta Matbaası. Ankara.
- Özgen, N., Bindak R., Birel, F. K., (2009). Coğrafya Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, s: 58- 64
- Sönmez, Ö. F., Koç, H., Çiftçi, T., (2013) ÖSS, YGS ve LYS Sınavlarındaki Coğrafya Sorularının Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Düzeyi Açısından Analizi. Karadeniz Araştırmaları. Sayı 36. Sayfa 257-575
- Sözen, E. (2011). Ortaöğretim 10. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Ankara, Türkiye: Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sözen (2013) Relationship Between Planning and Development in a Geographical Settlement: Example of Düzce (Black Sea Region-Turkey). World Applied Sciences Journal 23 (4): 450-460, ISSN 1818-4952
- Sözen, E. Ve Coşkun M., (2014). Üniversite Giriş Sınavlarında Sorulan Coğrafya Sorularının (2000-2014) Bloom'un Bilişsel Alan ve Piaget'in Formal Operasyonel Dönem Basamaklarına Göre İncelenmesi. 9. Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi - Edirne
- Şahin, V. (2016) Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin YGS ve LYS'Deki Ortalama Alan Başarıları Üzerine Bir Değerlendirme. Marmara Coğrafya Dergisi. Temmuz Sayı: 34. ss/pp: 70-74
- Şahin, C. (1996).Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği Uygulayan Kurumlar İçin Coğrafya I. Ders Kitapları A.Ş. İstanbul.
- Şahin, C. (2001). Türkiye'de Coğrafya Öğretimi, Sorunlar- Çözüm Önerileri. Gündüz Yayıncılık, Ankara
- Şahin C. (2010). Ortaöğretim 9. Sınıf Coğrafya Ders Kitabı, Ankara: Lider Yayınları
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). (2011). Ortaöğretim matematik (9-12. sınıflar) dersi öğretim programı. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Tekin, H. (2003) Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Yargı Yayınları. Ankara
- Tümertekin E., Özgüç N., (2004) Beşeri Coğrafya İnsan Kültür Mekan. Çantay Kitabevi. İstanbul
- Yılmaz, H. (2002) Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Çizgi Kitabevi. Konya

Erol Sözen, Ömer Türkseven

Yavan N., Acar S. (2012) Türkiye’de Coğrafyanın Yansımaları. Coğrafi Bilimler Dergisi (CBD) 10 (1), 1-8